

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . 5— „ četrta leta . . . 250 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

„Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem“

ima v nedeljo, 27. oktobra, ob pol 11. predpoldne v celjski okoliški šoli odborovo sejo, h kateri vabi ne le odbornikov, ampak tudi druge tovariše kot goste, da se pogovorimo o jako važnih stanovskih zadevah. Posebno važna bo točka, kako naj reagiramo na napade Verbanda.

Na snidenje tedaj!

Vodstvo.

Občni zbor „Gorotana“,

društva slovenskih akademikov in učiteljev, je bil v nedeljo, dne 6. oktobra, v Celovcu. Učiteljstvo se je odzvalo vabilu v obilnem številu, dočim je bila udeležba akademikov pičila.

Po predsednikovem pozdravu navzočih poročala tajnik o delovanju društva v preteklem letu, ki je bilo zadovoljivo. Denarno stanje je bilo tudi ugodno. Blagajnik se zahvaljuje vsem onim, ki so blagovolili poslati društvu knjig za knjižnice; ti so: »Prosveta« v Ljubljani, klub naprednih akademikov v Celju, g. Benedikt Poniž v Gorici i. dr.

Predsednik poudarja v svojem poročilu, da je glavni namen društva zbirati in organizirati v svojem okrilju slovensko dijaštvo in učiteljstvo in posebno zadnjemu nadomeščati stanovsko organizacijo, gojiti družabne stike, skrbeti za narodno pobudo in izobrazbo svojih članov, utrditi jih v narodnem prepričanju in ohraniti narodu.

Društvo »Gorotana« je pa tudi narodno-obrambna organizacija. Težišče društvenega delovanja bo v prihodnje še bolj kot doslej v odsekih. Da društvo ne dobi one podpore, ki jo zasluži, je po njegovem mnenju vzrok, ker iz različnih razlogov ne kaže obveščati javnosti o vsakem njegovem koraku, nadeja pa se, da se bo društvu končno posrečilo združiti v svojem okrilju vse slovenske koroške akademike in učitelje. Pomislekov proti vstopu ni najmanjših. Društvo se v svojem de-

lovanju skrbno izogiba vsemu, kar bi utegnilo nasprotovati načelom in prepričanju kateregakoli člana, pač pa hoče omogočiti skupno narodno delo tam, kjer je možno in potrebno.

Zanimivo je bilo poročilo načelnika šolskega odseka. Šolski odsek je z vneto proučeval vprašanje reforme ljudske šole sploh in šolstva koroških Slovencev posebej, ter pripravljaj korake za skupno rešitev tega vprašanja z drugimi poklicnimi činitelji. Prirejal je redne mesečne sestanke svojih članov, ustanovil pedagoško znanstveno knjižnico ter omogočil svojim članom udeležbo počitniškega tečaja »Slovenske šolske Matice« v Ljubljani. V prihodnjem letu namerava prirediti tudi več roditeljskih sestankov.

Obrambni odsek si je stavil nalogo, ustanavljati mladinske knjižnice, zbirati in razpošiljati časopise ter izdajati na podlagi sprejetega književnega programa knjižice narodno-vzgojne vsebine. Nadaljeval bo tudi izdajo razglednic in iskal društvu novih virov dohodkov. Nadalje hoče prirediti poučna predavanja in posvetiti vso skrb učiteljskemu naraščanju. Za predsednika — vrstila se v tej funkciji akademik in učitelj — je bil izvoljen kand. med. Anton Janežič.

Da ima »Gorotana« vključ v svojem omejenemu delokrogu vendar lepe in važne naloge, je razvidno iz predavanja o narodni vzgoji. Predavatelj-učitelj vidi smoter narodne vzgoje v tem, da vzgoji v posamezniku globok čut odgovornosti in zavest dolžnosti napram narodu, da zbudi v njem iskreno požrtvovalno ljubezen, iz katere se neprestano poraja veselje do socialnega dela. Globlja narodna vzgoja zahteva nadalje, da bo vse, kar je narodna književnost, narodna umetnost lepega in trajnega ustvarila, dostopno v primerni izbiro mladini in ljudstvu. Omenja nedostatnost sredstev, ki so potrebna za tako globljo narodno vzgojo. Pogrešamo v mladinski literaturi marsikaterega naših najboljših pisateljev, pogrešamo zanimivih životopisov, zgodovinskih in drugih spisov narodno-vzpodbudne vsebine in posebno tudi dobro ilustriranih knjig »sli-

kanic«, ki bi nadomeščale naši mladini nemški »Bilderbuch«; nimamo pa tudi dobrih stenskih slik, predstavljajočih narodne motive, narodne velmože itd. Priporočila učiteljstvu razširjati med mladino posebno »Zvonček«. Iz »Gorotana« naj izide inicijativa za ustanovitev »Mladinske Matice«. »Gorotana« pa naj izkuša tudi v lastnem okviru izvrševati svoj književni program in izdajati spise narodno-vzgojne vsebine.

Zdrav narodni optimizem preveva vse »Gorotance«, mlade in stare, in to je — združeno z nesebičnim stremljenjem in jasnimi smotri — najboljša jamstvo, da bodo tudi s skromnimi svojimi silami dosegli lepe uspehe. Naj zmaga sreča junaka!

Obrtno šolstvo.

Za slovensko obrtno šolo v Trstu.

Spomenica strokovnih organizacij, združenih v NDO., ki je bila sprejeta na nedeljskem shodu, se glasi:

Primorska je po svoji pretežni večini agrarna dežela, sestoječa iz večinoma kmetijskega prebivalstva. Toda v poslednjem času se neverjetno hitro industrializira ter postajajo posebno obmorska mesta, kakor Trst, Tržič, Pulj, Milje, dalje Gorica, Ajdovščina naravnost velevažni industrijski centri ne le za Primorje samo, ampak nekatera celo za vso avstrijsko industrijo.

Delavstvo teh industrijskih obratov pa se rekrutira, kar je čisto naravno, iz zaledja teh mest, iz kmetov Primorja in deloma tudi sosednje Kranjske (Notranjske) kakor tudi Koroške. Torej iz najbližjih krajev.

Ti delavci so večinoma kmetijski sinovi in deloma tudi sinovi delavcev, ki pa imajo komaj ljudskošolsko izobrazbo in so brez vsakega strokovnega znanja, potrebnega za vsakega kvalificiranega delavca.

Dasi torej večinoma deželani, ki imajo predvsem pravico do dela, zaslužka in tudi boljših mest, so ti delavci primorani

umakniti se tujcem, ki prihajajo iz daljnih dežel zasediti lepša mesta, dočim morajo ti delavci-domačini opravljati najzadnja dela in to edino zaradi tega, ker jim manjka potrebne strokovne izobrazbe.

Temu zlu pa more od pomoči edino strokovno šolstvo, ki bo dajalo domačemu delavstvu prilike, da se strokovno izobrazi in po svojih zmožnostih pride do boljše kruha in boljšega socialnega položaja.

Zato se pa podpisane strokovne skupine, združene v NDO, obračajo tem potom na c. kr. namestništvo v Trstu, da uvažuje sedanjí bedni položaj slovenskega delavstva na Primorju in torej v izboljšanje teh nezdravih soc. razmer da prilike delavstvu, da se potrebno izobrazi.

Tržaško šolstvo.

Iz poročila tajnika pol. društva »Edinost« na občnem zboru dne 13. t. m.

Nčbeno poročilo, v katerem se govori o tržaških Slovincih, ne more preiti preko vprašanja o našem šolstvu.

Tudi v tem pogledu je krivica, ki se nam je delala, in ki se nam dela, ostala neodpravljena. Pravzaprav moramo reči, da se ta krivica veča, ker postaja potreba po slovenskih šolah v Trstu vedno večja, a od pomoči ni nobene.

Za ljudsko šolo, vzdržano po družbi sv. Cir. in Met. pri Sv. Jakobu v Trstu, je letos vlada zopet podpržavila sicer 5 učnih oseb, toda istočasno je seveda takoj nato bogato — »oškodovala« Nemce, katerim je na Súdmarkinih, oziroma drugih privatnih šolah in celo na šolah, osnovanih v inozemstvu po neavstrijskih državljanih, podpržavila večje število učiteljstva.

Sicer pa bo treba opozoriti vlado, da se mora tek podpržavljenja naše šole izpremeniti hitrejšega. Že s tem, da je država prevzela doslej 15 učiteljev v svojo režijo, je priznala, da je njena dolžnost skrbeti za slovensko šolstvo v Trstu. Naj torej opusti tisto svoje staro polovičarstvo in naj izpolni svojo dolžnost popolnoma, kakor to zahteva od državljanov.

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Novi Akordi.

Instrumentalni del zadnjih treh, v kratkih presledkih izišlih zvezkih »Novih Akordov« prinaša J. Ravnika »Večerno pesem«, V. Mirkove »Glasbene utrinke« (I., II., III., IV.) in Fr. Gerbičevi »Predigro in fugo« za klavir. Prva skladba, poklonjena pianistini Talichovi, je gotovo najboljša, Gerbič hoče s svojima »Predigro in fugo« pokazati, da obvlada tudi težje oblike skladanja, dočim so Mirkovi »Glasbeni utrinki« pisani za klavir, a se »utrinjajo« orkestralno. Prav bi bilo, da tudi slišimo na kakem koncertu domače klavirske skladbe. Dosedaj, žal, še nismo imeli te prilike!

Pevcem-solistom bo morda všeč Ravnikov »Vasovalec«. V Ljubljani je pri svojem prvem izvajanju (Pel ga je tenorist Rijavec na neki produkciji učencev »Glasbene Matice«) zbudil pozornost, sedaj ga imamo na papirju. Nove misli, nove harmonije brez starih »floskul«. Recitativni se dobro podajo, samospjev hvaležen. — Mrkova žalostna »Otožno, temno...« ni slabo, postala bo pa pri predavanju treh kitic (kar mora biti) nekoliko dolgočasna in monotona, vključ temu, da

ima nenavadno klavirsko spremljavo. Na vtisk proizvajanja sem radoveden! — V Hajdrihov spomin je objavljen dosedaj še nenatisnjen njegov samospjev »Sirota«, ki ne dela nečasti že omenjenemu, dasi kaže vse znake Hajdrihove dobe, ki je že daleč za nami. Med zbori priobčuje Adamič iz svoje neizčrpne fantazije šesteroglasen mešan zbor »Bela breza se zdramila«, ki mu je tekst vzet iz Golarjevega bosanskega perivoja. V jugoslovanskem narodnem tonu zložene skladbe in zaradi uho žalečih disonanc, harmoničnih nerodnih okretov in jako kočljivih prehodov je brez primere težka. Kdor pevovodij se bo upal nanjo, ne sme biti strahopetec, ne sme se strašiti truda in številnih izkušenj! — Nekoliko lažji je drugi objavljeni Adamičev peteroglasni mešani zbor »Ecce dolor«. Nalašč za Hajdrihovo slavnost na Proseku zložena in z nagrado odlikovana skladba, odlično zgrajena, polna vrlin in vznosa, harmoničnih zanimivosti, zbor prežet narodnega navdušenja in mora vsebinsko primerno prednešen doseči velik efekt. Značilen je začetek s toničnim mol-trizvokom brez terce, pretresljivo uglasbeno mesto: »A narod gine pod bremenom tujčeve pete«. Naj ta zbor proizvajajo »Glasbena Matica«, da Slovenci slišijo svojo veličastno himno, res himno v pravem pomenu besede! Skladatelju-učitelju čast in odkrito priznanje!

Se eno skladbo istega skladatelja naj omenim: četrdespev »Vrtnica — srce«. Štiri leta je že star in ljubeč. Če si kdo njegov grozovit neroden konec popravi, mu Adamič gotovo ne bo zameril!

Boljši mešani zbori bodo veseli Pavčičeve »Če reče rože zapade sneg«. Občutena, hvalevredna skladba izrednih lepot, v harmoničnem oziru nova, pa ušesom prijazna, seveda treba zanj finega prednašanja. — Preprost Rožančev moški zbor »Kaj bi te vprašal« ima že večkrat uglasbeno Aškercevo besedilo. Znana sta preveč Svetkov moški zbor in Prohazkov samospjev, da bi Rožančeva pesem mogla zanimati. Sempatam jo bodo morda vzeli v roko podeželni zbori, ker je lahka. — Poleg teh skladb srečam v »Novih Akordih« prvič kvartet za gosli »Scherzetto«, Vedrala, profesor »Glasbene Matice«. Napravil je z njim veselje mladih goslačev, ker sličnih in lahkih stvari ni na razpolago.

Naročniki so dobili torej lepe darove, zbori svoje, solisti in pianisti svoje. Vsem pa je gotovo nad vse dobrodošla prepotrebna književna priloga, ki ima pač toliko vsestransko zanimivega gradiva, da jo je veselje čitati. Družovič poroča o glasbeno-pedagoškem gibanju (Vtisk iz Berlina), iz Lajevečevega in dr. Krekovega peresa čitamo kritike raznih koncertov, pravtako piše Lajovic o uprizoritvi Ru-

salke, Carmen in ostalih oper lanske sezone na odru slov. dež. gledališča. Ne manjka novic iz glasbenega sveta, knjižne mize in glasbene mape. Na mestu je dr. Krekov nekrolog umrlemu pesniku Aškercu. Hajdrihova številka prinaša Gerbičev članek o Hajdrihu, Adamič opisuje njegovo muzikalno zapuščino, Ferdo Kenda podaja nekaj črtic iz zgodovine društva Hajdrih na Proseku.

»Novi Akordi« so izborni glasbeni list, zato ga naročajte, širite in podpirajte!

—a.

Obolel je nevarno

v Čikagu v Ameriki znani pianist Anton Foerster, sin odličnega slov. skladatelja A. Foersterja. Napadla ga je živčna bolezen in mora opustiti svoje umetniško delovanje najmanj za eno leto. — Odličnemu slovenskemu umetniku želimo od vsega srca, da se mu kmalu vrne zdravje!

Tomaž Košat,

znani nemški skladatelj, rodom Slovenec iz Vetrinja, bo obhajal dne 15. listopada 45letnico, odkar je pri dvorni operi na Dunaju in stopi v pokoj. Znane so njegove harmonizacije koroških narodnih pesmi, znana je tudi njegova spevoigra »Ob Vrbskem jezeru«.